

Nr 530.

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen för budgetåret 1950/51 m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 144 angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen refereras bostadsstyrelsens slutomdöme beträffande en undersökning av bostadsbristens omfattning. Enligt detta framstår bostadsbristen i landet som snarast mera svårartad än vad styrelsen i tidigare sammanhang antagit. Mot bakgrunden härav framträder med ytterligare skärpa kravet på att alla möjligheter till en utvidgning av bostadsbyggandet tillvaratagas. Vi hänvisa i detta sammanhang till motionerna I: 372 och II: 453, vari yrkas att tillståndsbudgeten för byggnadsverksamheten skall ökas med ytterligare 100 milj. kronor.

Beträffande den nu föreliggande propositionen dela vi föredragande statsrådets mening, att en i oförminskad takt bedriven flerfamiljshusproduktion inom perifera delar av ett flertal större och medelstora städer torde vara olämplig. Behovet av nybyggnadsverksamhet även i sådana orters centrala delar är mycket framträdande. Föredragande statsrådet uttalar nu, att ny- eller ombyggnad av centralt belägna bostadshus kan ifrågakomma, där saneringen resulterar i ett större antal nya bostäder. Vi förutsätta, att vederbörande myndigheters prövningar av ansökningar om byggnadstillstånd och statliga lån komma att handläggas i enlighet med detta uttalande.

Den utpräglade bostadsbristen gör det särskilt nödvändigt, att den för bostäder tillgängliga investeringsvolymen användes på effektivaste sätt. Vi hävda alltså ståndpunkten, att detta krav tillgodoses på det även för allmänheten mest tillfredsställande sättet, om byggande och förvaltning av bostadshus ske under konkurrens på lika villkor mellan olika företag och företagsformer. Vid 1949 års riksdag framfördes i motionerna I: 290 och II: 366 förslag om utredning i vad mån villkoren för den statliga långivningen till bostadsbyggande behövde justeras i överensstämmelse härmed. Oavsett själva principfrågorna finnas onekligen i detta sammanhang vissa avvägningssproblem. Då emellertid dessa motioner förra året avskogs, finns det nu skäl att något närmare konkretisera ett par av de tankegångar, som däri utvecklades.

Det synes vara tydligt, att de kommunala bostadsbyggnadsföretagen på en del orter fått en dimensionering, som icke stått i riktig proportion till de faktiskt förefintliga byggnadsmöjligheterna. Dessa kommuner ha då drivits till att söka pressa fram sina egna byggen i mycket stor utsträckning och ha även via de kommunala förmedlingsorganen haft möjligheter att göra detta till förfång för annan bostadsbyggnadsverksamhet. Kommunernas möjligheter att för bostadsfastigheter få statslån till 100 % av anskaffnings-

kostnaden ha i vissa fall medfört en tendens till bortseende från kraven på ekonomisk eftertanke och effektivitet i kommunernas bostadsproduktion och bostadsförvaltning. Om kommunerna i stället föranleddes att i annan ordning själva svara för toppinsatserna i av dem uppförda bostadsfastigheter, skulle detta sannolikt medföra en ännu mera ingående prövning och ett incitament till större rationalitet från deras sida i dessa avseenden. På dessa grunder anse vi, att den övre gränsen för tertiärlån till kommunala bostadsbyggnadsföretag bör sänkas till 90 % av anskaffningskostnaden.

För de kooperativa företagen är för närvarande den övre gränsen för tertiärlån 95 %. Denna högt satta gräns torde bland annat ha motiverats med att kraven på bostadsrättsinnehavares egna insatser borde sättas så lågt som möjligt. Vi vilja icke bestrida, att detta argument i och för sig har betydelse. Å andra sidan torde det kunna göras gällande, att marknaden för bostadsrättslägenheter mångenstädes uppvisar en viss mättnad. Om vanliga hyreslägenheter stode till förfogande i större utsträckning, skulle denna mättnad sannolikt te sig ännu mera utpräglad. Den övre gränsen för tertiärlån till kooperativ bostadsbyggnadsverksamhet bör därför enligt vår mening också vara 90 % av anskaffningskostnaden.

Den enskilda produktionen har för närvarande en övre gräns för tertiärlånen av i vanliga fall 85 %. Ehuru vår principiella inställning är, att full likställighet bör råda mellan olika företagsformer, vilja vi i nuvarande läge icke påyrka någon höjning av denna gräns eller någon ytterligare sänkning under 90 % av gränsen för kommunala och kooperativa företag. När erfarenheter vunnits av det nuvarande lånesystemets verkan under en period av balans på bostadsmarknaden, torde emellertid skäl finnas att ompröva även den statliga långivningen i dessa sammanhang.

Beträffande bostadsrabatterna ansluta vi oss alltjämt till synpunkten om det allmännas medverkan för att bereda barnfamiljer med lägre inkomster möjligheter att på ett rimligt sätt lösa sin bostadsfråga. Givet är, att de nu gällande tidsgränserna, inom vilka fastigheter måste ha varit färdigställda för att bostadsrabatter skola kunna utgå till i dem boende hyresgäster, i många fall verka godtyckliga och orättvisa. Detsamma gör givetvis det faktum, att två helt olika hyresnivåer utbildats i landet. Denna ordning synes oss svårligen i längden kunna bibehållas.

I propositionen föreslås, att 3-kronorsbidraget hädanefter skall till hälften bestridas av kommunerna. Bostadsstyrelsens förslag att härutöver inkomstgränser skulle fastställas för dessa bidrag har av föredragande statsrådet avvisats. Oss förefaller det, som om i detta fall två principiella linjer skulle finnas att välja på. Antingen kunna inkomstgränser fastställas. I så fall bindas kommunerna av dessa vid beviljandet av bidragen, och risker för missbruk eller ojämnheter av det slag bostadsstyrelsen påtalat torde i så fall bortfalla. Det skulle då icke finnas anledning att belasta kommunerna

med några kostnader för dessa bidrag. Eller också skola inkomstgränser icke fastställas utan kommunerna medgivas en friare prövningsrätt. I det senare fallet synes en kommunal medverkan till finansieringen av bidragen motiverad. Då det enligt vår mening är av värde för kommunerna att i dessa fall få behålla en friare ställning, ansluta vi oss till den senare linjen. Storleken av den kommunala insatsen kan givetvis diskuteras. Om denna skall uppgå till 50 % av kostnaden för bidragen, kan detta möjligen i några fall bli en belastning av viss betydelse för vederbörande kommuner. Den kommunala insatsens begränsning till en tredjedel av kostnaden skulle ur denna synpunkt också kunna övervägas. Då emellertid 3-kronorsbidragen alltjämt skola ha karaktär av försöksverksamhet, vilja vi dock icke på denna punkt framställa något yrkande.

3-kronorsbidragens begränsning till hyresgäster i kommunala bostadsfastigheter anse vi uppenbart orättvis, då härigenom hyresgäster, som i andra avseenden uppfylla villkoren för dessa bidrag, icke kunna komma i åtnjutande härav på grund av att de icke lyckats få lägenhet i dylika fastigheter. Om bestämmelsen att kommunerna skola bidra till kostnaden för dessa bostadsrabatter av riksdagen bifalles, bortfaller enligt vår mening varje rimlig motivering för att upprätthålla denna skillnad mellan kommunala bostadshus och andra. Kommunerna måste härigenom nämligen förändras till en mera ingående prövning av varje särskilt fall, och risken för missbruk måste sålunda bli minimal. Vi anse således, att 3-kronorsbidraget skall kunna utgå till hyresgäster i alla fastigheter, som färdigställt efter den 1 januari 1949, förutsatt att hyresgästerna i övrigt uppfylla de för bidragen gällande villkoren.

Med hänvisning till ovanstående hemställa vi därför,

att riksdagen måtte besluta

1. att den övre gränsen för statliga tertiärlån till bostadshus uppförda av kommunala eller allmännyttiga företag jämte kooperativa företag skall fastställas till 90 % av anskaffningskostnaden,
2. att utvidga gränserna för 3-kronorsbidraget till att omfatta även andra fastigheter än kommunala och allmännyttiga eller av industrier för anställda uppförda samt
3. att höja anslaget till särskilda bostadsrabatter från 400 000 kronor till 600 000 kronor.

Stockholm den 13 april 1950.

Bertil Ohlin.

O. E. Sandberg.

Bertil von Friesen.

Wald. Svensson.

Gust. Mosesson.